

УДК 504.332 (477.7)

Беляєва С. С.

Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління

**ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ
РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ
В СЕГМЕНТІ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ**

Досліджено теоретичні та прикладні аспекти збалансованого розвитку з метою дотримання безпечних екологічних умов та інвестиційної привабливості рекреаційних ресурсів Черкаської області. Здійснено аналіз стану навколишнього середовища в області та актуальних питань щодо його покращення. Запропоновано пріоритетні напрями удосконалення та взаємодії еколого-економічного та соціально-економічного сегментів в розвитку регіону.

Ключові слова: збалансований розвиток, регіон, область, економічний розвиток, екологічний стан, туризм, рекреація, інвестиційний потенціал.

Актуальність. Стійкість певної соціальної системи залежить від режиму її функціонування. Для функціонування збалансованого еколого-економічного розвитку територій, як окремих, так і в сукупності регіонально-просторових систем, доцільно здійснювати діагностику їх економіко-екологічного стану. Як відомо, вартісне та енергетичне вираження межі ентропії в процесі функціонування екосистем будь-якого рівня сприяє попередженню подальшої деградації навколишнього середовища. Наразі необхідно враховувати, що перевищення певної межі, вище від якої система знищиться або зруйнується, не встигнувши самоорганізуватись, вимагає дотримання відповідних обмежень інтенсивності зовнішнього впливу на еколого-соціальну систему (далі – екосоціосистему). Одним із прикладів функціонування екосоціосистем можуть служити рекреаційні екосоціосистеми (далі – РЕСС), основною метою яких є задоволення регенеративних потреб суспільства. В основі РЕСС, як відкритої системи, є її ядро у вигляді згусток природно-рекреаційних ресурсів (джерел мінеральних вод, пелюдів тощо) й наявні характерні функції стану, що залежать від внутрішніх і зовнішніх параметрів. В сучасних системах господарювання відповідне навантаження має антропогенні риси з хвилеподібним характером, що залежать від зовнішніх і внутрішніх параметрів (погодних умов, сезонності, рівня сервісного обслуговування тощо). Для збереження індивідуальності системи за умов наявного різноманіття стаціонарних станів необхідною й нагальною умовою є забезпечення незмінності її структурних закономірностей. Для визначення умов забезпечення незмінності будь-якої системи, зокрема рекреаційної, необхідно встановити параметри незмінності РЕСС та екологічні ризики їх впливу на систему [1, с. 279-282], що є важливою умовою й для встановлення потенціалу інвестиційної привабливості території та окремих її об'єктів. Чіткого визначення екологічного ризику досі немає, тому в наукових дослідженнях вчені дотримуються різних теорій і концепцій, зокрема визначено концептуальні основи розрахунку та оцінки екологічного ризику, акцентовано увагу на те, що ризик – об'єктивне по-

няття, пов'язане практично з будь-якою діяльністю людини. Вміння усвідомлювати ступінь ризику дає можливість людині оцінити свій потенціал і вибрати при цьому лінію поведінки [2, с. 31-36]. Для інтегральної оцінки екологічної безпеки використовують поняття «напруженість або гострота екоситуації», що певною мірою спричинює екологічну, соціальну або/та економічну нестабільність й унеможливує зокрема розвиток рекреаційних територій та об'єктів [3]. Як відомо, екологічний ризик може бути природного і техногенного походження. До природних можна віднести такі несприятливі природні процеси і явища, як землетруси, повені, зсуви тощо. Техногенні катастрофи виникають в містах зосередження промислового виробництва, особливо хімічного спрямування. Як приклад, доцільно розглянути реальний потенціал і перспективи розвитку рекреаційного сегментування еколого-економічної сфери Черкаської області.

Постановка проблеми. Черкаська область належить до тих регіонів України, що має певний природний, економічний потенціал, який знаходиться у антропоцентричній системі, та за певних умов має антагоністичний характер або його складові існують у конкретно визначеному сегменті ринкової ніші як сумісні. Для багатьох Черкащина – це регіон, що асоціюється з високим рівнем сільського господарства і свідченням цього є позиції-лідери в загальнодержавних рейтингах. Питома вага промисловості в сукупному випуску товарів і послуг становить 46,6%. Однак, варто пам'ятати, що промисловість регіону – це потужний виробничий комплекс з високорозвинутою хімічною та машинобудівною галузями, що створює відповідний тиск на навколишнє середовище. В той же час найбільш привабливою інвестиційною сферою для іноземних інвесторів є саме промисловість, зокрема такі галузі, як хімічна, машинобудування, целюлозно-паперова, добувна та енергетична, де станом на 01.07.2012 р. зосереджено майже 90% іноземного капіталу. Визначити межі сприятливого існування та взаємозалежності РЕЕС стає з часом актуальним і фактором мотивації подальшого розвитку регіону й окремих його територій та об'єктів [4, с. 4-5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій за досліджуваною проблематикою. В наукових дослідженнях провідних зарубіжних і вітчизняних вчених маємо можливість ознайомитися з теоретико-прикладними аспектами, які стосуються соціально-економічної, соціально-екологічної сфери життєдіяльності, визначення умов досягнення збалансованого розвитку територій, зокрема їх рекреаційного потенціалу, процесів функціонування екосистем, а також регіональних актуальних екологічних проблем і напрямів їх вирішення. Наразі доцільно зазначити публікації Андрейцева В., Барановського В., Буркинського Б., Веклич О., Галушкіної Т., Герасимчук З., Гринів Л., Денисова В., Кравцової Л., Мельника Л., Плешкановської А., Рассаднікової С., Реймерса М., Руденка Л., Свояк Н., Стольцберга Ф., Харічкова С., Шевчука В., Шестакової А., Шпілевої В., Юхновського І.

Невирішені питання, яким присвячена стаття. Щодо інвестування в розвиток рекреаційних територій, зокрема на відновлення природно-заповідного фонду (далі – ПЗФ) області, цей сегмент ринку залишається недостатньо освоєним. Забезпечення іміджу привабливості для притоку інвестицій потребує активізації власних можливостей регіону та незаді-

яних потенційних резервів, переваг і сильних сторін, які існують в регіоні, і, перш за все, стабільності й безпечності соціально-економічних умов та сприятливого природного середовища.

Формулювання цілей статті (постановка задачі). Для розвитку рекреаційної діяльності, з метою сприяння інвестиційній привабливості, в цьому сегменті економіки вагоме значення на Черкащині має вплив еколого-економічного стану, як регіону з природною, історико-культурною, краєзнавчою спадщиною. Важливою умовою дослідження антропогенного впливу на довкілля є постійний моніторинг стану навколишнього природного середовища, тому ціллю статті є аналітична характеристика впливу еколого-економічного стану на інвестиційну привабливість рекреаційних територій регіону. Для розвитку рекреаційних територій, привабливих рекреаційних послуг необхідним чинником має стати, перш за все, безпечний екологічний стан. В системі ж рекреаційної діяльності складовими є природні, соціальні та економічні чинники, тому забезпечення безпечного екологічного середовища для рекреаційної діяльності на Черкащині має стати першочерговим завданням як для органів влади, так і для бізнесу, тому необхідним є визначення критеріїв досягнення цієї мети.

Викладення основного матеріалу дослідження. Для діагностики стану довкілля та аналізу рекреаційного потенціалу на Черкащині доцільно здійснити відповідне дослідження ресурсного потенціалу, природних, економічних, соціальних чинників розвитку регіону. Одним із позитивних чинників для розвитку рекреаційної діяльності на Черкащині є її фізико-географічні умови. Область розташована в центрі України і займає вигідне географічне положення. За адміністративно-територіальним поділом область складається з 20 районів, 6 міст обласного і 10 – районного підпорядкування, 15 селищ міського типу та 826 сільських населених пунктів, де мешкає понад 1 млн. 281,5 тис. чоловік (приблизно 2,8% всього населення України); міське населення складає 55,2% населення області, сільське – 44,8%. Обласний центр – місто Черкаси. Черкащина межує на півночі з Київською, на сході – з Полтавською, на півдні – з Кіровоградською, на заході – з Вінницькою областями [5, с. 4]. Площа території області – 20,9 тис. мІ, що складає 3,5% загальної території України. Сільськогосподарські угіддя – 1451,00 тис. га (69,37% загальної площі), з них ріллі – 1271,57 тис. га (60,79% площі сільськогосподарських угідь). Для Черкащини характерні сприятливі кліматичні умови: помірно-континентальний клімат із м'якою зимою і теплим літом. Середня температура влітку + 20°C, взимку – 5°C; середньорічна температура повітря +7...+8°C. Максимальна температура влітку сягає +34...+38°C. Кількість днів з середньорічною температурою вище +10°C – 160-170. Сума ефективних температур за період з температурами вище +10°C – 2600-2900. Середньорічна кількість опадів складає 460 – 500 мм, а за період зі середньодобовою температурою повітря вище + 10 °C – 280-325 мм. Розташування області у лісостеповій фізико-географічній зоні, досягаючи на півдні степової зони, також можливо віднести до позитивних факторів розвитку рекреаційних територій. Рельєф – хвиляста рівнина, переважають чорноземні ґрунти.

Область розташована на Східноєвропейській рівнині, у басейні середньої течії Дніпра, головної водної артерії України. У формуванні економіки придніпровське положення Черкащини відіграє важливу роль. Більшість великих промислових підприємств області, а також ряд міст (Черкаси, Сміла, Канів, Золотоноша) знаходяться недалеко від Дніпра. Водна поверхня – 4% загальної території. По області протікає 1037 річок, найбільші з них: Дніпро (150 км – довжина по території Черкаської області); 7 середніх річок – Рось, Тясмин, Гнилий Тікич, Гірський Тікич, Супій, Ятрань, Велика Вись, а також малі річки, струмки. На Черкащині більше ніж 2,3 тис. озер, ставків та водоймищ. Довжина Кременчуцького водосховища – 130 км. Ліси на Черкащині ростуть здебільшого на узбережжях річок, степова рослинність поширена на вододілах. Площа лісів – 338,57 тис. га (16,19% території області). У межах області знаходиться понад 400 об'єктів природоохоронних територій загальною площею близько 40 тис. га, де зосереджені неповторні ландшафти. Національним багатством є Черкаський бір – найбільший масив дубово-соснових лісів лісостепової зони України [6, с. 5].

Визначення пріоритетних екологічних проблем регіону побудоване на оцінці екологічної ситуації області з використанням статистичних соціально-економічних показників, аналізу стану навколишнього природного середовища та антропогенного тиску на довкілля (обсяги викидів, скидів). Основними з переліку екологічних проблем регіону визнано забруднення водних ресурсів скидами стічних вод промислових підприємств та комунальних господарств внаслідок відсутності та неефективної роботи очисних споруд; зберігання непридатних, невідомих та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин на території сільськогосподарських підприємств області; забруднення атмосферного повітря м. Черкаси викидами промислових підприємств (обсяги викидів по регіону за усіма видами економічної діяльності – 62,2 тис. тонн, з них промисловість – 37,5 тис. тонн (60,3%)). Одна з найактуальніших проблем Черкаської області – забруднення водних об'єктів стічними водами. Основними джерелами забруднення водних об'єктів залишаються очисні споруди та каналізаційні мережі виробничих управлінь житлово-комунального господарства. Із 38-ми комплексів очисних споруд в області більше половини потребують реконструкції. У п'яти районах області міські очисні споруди взагалі відсутні [5, с. 112, 116].

В області проводиться комплекс робіт щодо встановлення у природі (на місцевості) меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду, оформлення їх відповідними знаками та інформаційними матеріалами, нанесення таких меж на планово-картографічні матеріали (відповідно до п. 5 Указу Президента України від 23.05.2005 № 838 «Про заходи щодо подальшого розвитку природно-заповідної справи в Україні»). Серед основних проблемних питань – недостатнє фінансування розроблення проектів землеустрою з організації та встановлення меж в природі (на місцевості) об'єктів природно-заповідного фонду, на утримання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, створених на території області без вилучення; ненадання органами місцевого самоврядування погодження на створення

та розширення природно-заповідного фонду; пошкодження межових знаків та інформаційних аншлагов. Згідно «Екологічного паспорту Черкаської області» не всі органи місцевого самоврядування, виконавчої влади забезпечують виконання зазначеного вище Указу Президента України. З переліку запланованих на 2011 р. робіт для встановлення меж в природі об'єктів природно-заповідного фонду області профінансовано лише частину, причиною чого стала відсутність дозволів на розроблення відповідних проєктів [5, с. 115]. На Черкащині є мінерально-сировинні ресурси (підземні мінеральні та прісні води, бентонітові та палигорські глини, каоліни, граніти, торф, піски, буре вугілля, титанові руди, горючі сланці). Лівобережна частина області має значні запаси мінерально-лікувальних вод типу «Миргородська», розвідані та експлуатуються Звенигородське родовище радонових вод та Тальнівське родовище гідрокарбонатних натрієво-магнієво-кальцієвих вод [4, с. 2; 6, с. 6].

Наявність зручного сполучення може сприяти додатковій мотивації для потенційних інвесторів щодо визначення Черкащини привабливим інвестиційним регіоном, зокрема й для розвитку рекреаційної діяльності. Територію Черкаської області перетинає велика кількість залізничних доріг і автомобільних магістралей. Залізничні перевезення в області забезпечують підприємства й організації Шевченківської дирекції залізничних перевезень, розташовані на перетині двох головних напрямків: Москва – Одеса та Донбас – Карпати. Магістральні залізничні та шосейні дороги області з'єднують з Києвом, Москвою, Санкт-Петербургом, портами Чорного моря, індустриальними центрами України та зарубіжжя. Автобусне сполучення мають майже всі населені пункти області. Черкаський аеродром може приймати і відправляти літаки вантажопідйомністю до 40 тонн, приймати міжнародні рейси та служити для регулярних рейсів місцевими авіалініями України. Річковий транспорт забезпечує перевезення вантажів в регіони, що розташовані вздовж Дніпра та до портів Чорного моря. В області розташований Черкаський річковий порт і дві пристані в м. Канів та с. Адамівка [4, с. 3].

Значний вплив на активізацію в області діяльності, спрямованої на покращення стану довкілля і розвитку привабливих рекреаційних територій та об'єктів мають інвестиційні проєкти спільного впровадження та громадські екологічні ініціативи. Практичні заходи з метою залучення інвестицій на Черкащині здійснюють зокрема місцеві органи самоврядування і Черкаська торгово-промислова палата (далі – Черкаська ТПП). Так, наприклад, Черкаською ТПП укладено 90 угод з партнерськими організаціями (станом на 01.09.2012 р.), зокрема з такими країнами, як Росія, Казахстан, Білорусь, Угорщина, Польща, Молдова, Єгипет, Таджикистан, Туреччина, Італія, Сербія, Греція, Йорданія, Монголія, Королівство Саудівська Аравія, Грузія, КНР, Португалія, Болгарія, Румунія, Німеччина, Чехія. Неодноразово на засіданнях Асоціації ТПП Придніпров'я за участю керівників ТПП Республіки Білорусь, України і Росії обговорювалися актуальні еколого-економічні питання, зокрема ті, що стосуються безпосередньо проблем екології басейну річки Дніпро та розвитку туризму, курортно-оздоровлювальних послуг в регіонах Придніпров'я; акцентовано

на більш активному залученні торгово-промислових палат до національних і міжнародних програм відродження річки Дніпро. Враховуючи те, що річка Дніпро має мальовничий басейн, де знаходяться багато місць відпочинку та історичних пам'яток, передбачено в перспективі створення міжнародного транскордонного маршруту «Из варяг в греки» по території регіонів Росії, Білорусії та України, який може стати популярним. Для реалізації проекту Білоруська сторона, наприклад, запланувала підготовку технологічної карти водного маршруту по Дніпру, в подальшому – роботу малого і середнього бізнесу, розвиток рекреаційної інфраструктури та просування турпродукту на ринку, що сприятиме створенню трансграничного кластеру й вимагатиме розробку необхідних інструментів для виконання. З метою вирішення цих та інших актуальних питань у сприянні реалізації проектних заходів на міжнародному рівні запропоновано обрати кілька бізнес-проектів, що можуть бути реалізовані в сфері збереження екоресурсів, наприклад, в галузі водопостачання та водовідведення, й реалізувати їх в регіонах Придніпров'я. Для створення сприятливого інвестиційного клімату та ефективного залучення зацікавлених бізнес-структур, місцевих органів самоврядування, громадських організацій (екологічного, туристичного, краєзнавчого спрямування) важливу роль мають відігравати заходи освітньо-інформативного спрямування, зокрема організація та проведення навчальних семінарів-практикумів, тренінгів, курсів.

Черкащина – потенційно привабливий регіон для інвесторів, який дозволяє реалізовувати проекти різноманітних напрямів виробничо-господарської діяльності за умов сталого природокористування. Висвітленню досягнень та перспектив розвитку інвестиційної й інноваційної діяльності на Черкащині, для популяризації й залучення зацікавлених підприємців, потенційних інвесторів та інформування громадськості був присвячений масштабний за своїм розмахом Інвестиційний форум «Черкащина інвестиційна 2012», який відбувся 20-21 вересня 2012 р., та засвідчив, що влада регіону відкрита до співпраці, прикладом чого є розроблена та впроваджувана на Черкащині обласна програма «Будуємо нову Черкащину» на 2011-2015 роки (далі – обласна Програма). В рамках виконання завдань обласної Програми розроблено основні механізми її реалізації. Серед основних напрямів роботи передбачено й розбудову, оновлення та реконструкцію транспортної, туристично-рекреаційної, соціально-культурної, спортивно-оздоровчої інфраструктури; приділення особливої уваги розвитку сільських територій. Серед основних завдань обласної Програми передбачено ряд заходів щодо відновлення та розвитку виробництва; розбудови інфраструктури (відновлення роботи аеропорту та річкового порту у місті Черкаси; приведення технічного стану доріг до належного рівня); розробки та реалізації державної екологічної програми «Чистий Дніпро»; завершення реконструкції, впорядкування об'єктів Шевченківського національного заповідника у м. Канів; виконання до 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка робіт на об'єктах національного заповідника «Батьківщина Шевченка» у селах Моринці, Шевченкове, Будище Звенигородського району; завершення робіт на об'єктах Чигиринського національного заповідника – резиденції Б. Хмельницького, замку в с. Суботів Чигиринського району; створення умов для організації

паломництва брацлавських хасидів до м. Умань; облаштування спортивних майданчиків в населених пунктах; заміни 60 км тепломереж та відновлення 948 ліфтів, будівництва 80 км водопровідних мереж; організації благоустрою парків та скверів на території області; проведення капітального ремонту сільських та селищних будинків культури до 2015 р.; відкриття пунктів швидкої медичної допомоги в найбільш віддалених від районних центрів селах. У сфері соціальної політики зокрема передбачено виконання програми «Питна вода Черкащини». За підсумками виконання обласної Програми очікуються результати як в економічній, соціальній, так і в екологічній сферах. Виконання Програми має сприяти розбудові туристичної та рекреаційної інфраструктури; щорічному збільшенню введення в експлуатацію закінчених будівництвом і капітальним ремонтом автомобільних доріг; забезпеченню щорічного приросту інвестицій в економіку області на 8-10%; формуванню стимулів для розвитку молодого покоління; суттєвому реформуванню житлово-комунального господарства міст області та відновленню його в сільських населених пунктах.

Джерелами фінансування комплексної обласної Програми є кошти державного і місцевих бюджетів, підприємств і організацій, розташованих на території населених пунктів, та інших джерел, не заборонених законодавством; для частини заходів в рамках Національних проектів – на засадах їх інноваційного спрямування, державно-приватного партнерства та участі у фінансуванні інвесторів. Першочергові програмні заходи визначатимуться щорічно на базі затверджених державного і місцевих бюджетів та очікуваних обсягів інвестицій у зв'язку з тим, що основою для визначення джерел фінансування обласної Програми є державний і місцеві бюджети, власні кошти суб'єктів господарювання, міжнародних фінансових організацій та інвесторів. Для ефективного використання наявних ресурсів та збереження високої рентабельності виробництва в регіоні ведеться цілеспрямована робота з переорієнтації економіки на інвестиційно-інноваційну модель розвитку. Серед ключових переваг надходження інвестицій до Черкащини такі, як вигідне географічне розташування; розвинута інфраструктура; сприятливі умови для розвитку бізнесу; високий освітньо-кваліфікаційний рівень робочої сили; сприятливі природно-кліматичні умови для аграрного бізнесу; перспективи розвитку харчової галузі. Щодо підприємств Черкаської області, зацікавлених у реалізації інвестиційних проектів, доцільно, на думку автора статті, окрім сільського господарства, хімічної галузі, машинобудування, добувної промисловості, зазначити й ті, що безпосередньо або опосередковано впливають на розвиток рекреаційної сфери. Це, зокрема, стосується інфраструктури (відновлення роботи аеропорту; створення логістичного центру; будівництво та реконструкція готелів); туристичної сфери (будівництво готельно-розважальних комплексів і ресторанів); енергозбереження (будівництво сміттєпереробного заводу); комунальної сфери (реконструкція каналізаційних колекторів і артезіанських свердловин, встановлення приладів обліку воли та теплової енергії) [6, с. 8]. Аналізуючи природно-ресурсну базу, еколого-економічний та соціально-економічний стан Черкащини, можливо зробити висновок, що саме екологічна складова, яка суттєво впливає на забезпечення стабільності та

розвитку регіону, може сприяти привабливості для впровадження інвестиційно-інноваційних проєктів і забезпечення збалансованої життєдіяльності в регіоні. Черкащина є не тільки географічним центром України, а й її духовним осердям, адже має багату природу, щедри родючі чорноземи, неповторну історико-культурну спадщину. На Черкащині активно реалізується програма Президента України «Україна для людей», основними напрямками якої є підвищення рівня життя громадян, їх соціального, економічного і духовного розвитку, раціональне використання природних ресурсів та збереження унікальних пам'яток історії та архітектури, як джерела духовності для майбутніх поколінь, розвиток туристичної галузі [6, с. 2]. На території нинішньої Черкаської області, яка є наймолодшою серед областей України, зароджувалась трипільська культура, звідси бере початок козацтво, українська державність, а всі символи історії України нерозривно пов'язані саме з Черкащиною. На державному обліку знаходиться понад тисяча пам'яток. Унікальні ландшафти та краєвиди, національні святині та пам'ятки природи області, – саме тут формувалася культура, яка мала величезний вплив на розвиток людства. Всесвітньо відомий дендрологічний парк «Софіївка» – перлина садово-паркового мистецтва світового масштабу, Гетьманська столиця Чигирин залишають незабутні враження у всіх, хто хоч раз там побував. Мальовнича місцевість Кам'янки надихала на творчість О. Пушкіна та П. Чайковського. На завершальній стадії знаходяться будівельно-реставраційні роботи у місті Канів, оновлюється Шевченківський національний заповідник.

Черкащина багата на мінерально-сировинні ресурси, що дозволяє не тільки раціонально використовувати природні поклади для економіки країни, але й покращити рекреаційно-туристичний сегмент, урізноманітнити оздоровлювально-лікувальні послуги, що надає можливість створити нові робочі місця, мотивувати рекреантів (туристів, екскурсантів та інші категорії зацікавлених юридичних і фізичних осіб) відвідати Черкащину, відкрити для себе її переваги, ознайомитися з історичною, культурною, природною, краєзнавчою спадщиною. Туристична Черкащина – це інвестиційно-привабливий сегмент економіки регіону, де одним із головних чинників популяризації має стати й потужна база для розвитку інфраструктури туристично-рекреаційного потенціалу. Наразі в Черкаській області – понад 30 готелів, мотелів, кемпінгів, туристичних баз, кафе, численні ресторани, бари, бістро, обладнані за європейськими стандартами, але за якість обслуговування та санітарно-екологічні умови інфраструктурного забезпечення в системі гостинності необхідно боротися. Прикладом для інших рекреаційних закладів Черкащини можливо назвати спортивний комплекс «Селена», як один із небагатьох в Україні, що відповідає міжнародним стандартам, і є базою олімпійської та параолімпійської підготовки, приймає міжнародні турніри з великого тенісу. В СК «Селена» було проведено й Інвестиційний форум у 2012 р., де було запропоновано до реалізації низку стратегічно важливих інфраструктурних інвестиційних проєктів [6, с. 7; 7, с. 10-11]. Серед тем пленарних засідань Інвестиційного форуму «Черкащина – територія співпраці», зокрема з напрямку «Інвестиційний потенціал туристичного комплексу Черкащина», були висвітлені питання

історико-культурної спадщини як основа економічного і соціально-культурного розвитку Черкаської області; перспективи розвитку сфери гостинності на Черкащині; підвищення інвестиційної привабливості регіону як основи розробки туристичного бренду «Черкащина туристична»; представлені презентації інвестиційних проектів «Кобзареве поле», «Канівські легенди» та туристичних шляхів і маршрутів як складової туристичного продукту Черкащини; проекти створення аквапарку та презентації ділянок для реалізації проектів. В першу державну історико-туристичну програму «Золота підкова» увійшли такі міста та інші населені пункти, як Черкаси, Чигирин, Корсунь, Умань, Звенигородка, Кам'янка, Тальне, Порадівка. З метою популяризації інвестиційної привабливості рекреаційних територій та об'єктів Черкащини розроблені та пропонуються в рамках державної історико-туристичної програми «Золота підкова» тури вихідного дня [8-13]. Саме на Черкащині є значний масив археологічних знахідок унікальної трипільської доби, яким понад п'ять тисяч років, спонукаючи для твердження про те, що Черкащина – колыска цієї культури. В області діють 50 музеїв (з них 39 – державних), 8 національних і державних історико-культурних заповідників, храми, замки, що сприяє створенню значного туристично-рекреаційного потенціалу [6, с. 7-8]. Потужною базою для збалансованого розвитку рекреації на Черкащині є природно-заповідний фонд. Так, за даними екологічного паспорту Черкаської області, станом на 01.01.2012 р. в області налічувалося 520 об'єктів ПЗФ загальною площею 72107,7564 га, з них 22 об'єкти ПЗФ загальнодержавного значення (площа – 35296,5566 га), місцевого значення – 498 об'єктів (площа – 36811,1998 га) [5, с. 61-62]. Аналізуючи стан привабливих для розвитку рекреаційної діяльності територій та об'єктів, наукові дослідження екологічного спрямування, умови лікування та профілактики захворювань населення, а також інші фактори потенційного інвестиційного проектування, цілком можливо стверджувати, що вкладаючи вагомий ресурсний (гуманітарний, фінансовий, матеріально-технічний тощо) потенціал у покращення стану довкілля, Черкащина має отримати реальну можливість стати цікавою для інвестиційної підтримки як з боку держави, міжнародної спільноти, так і з боку місцевих бізнес-структур, мешканців населених пунктів регіону.

Висновки. Для вирішення проблемних питань в галузі охорони довкілля регіональні органи виконавчої влади та місцевого самоврядування мають сконцентрувати свої зусилля на вирішенні таких проблемних питань, як покращення стану об'єктів каналізаційного господарства; знешкодження заборонених, невідомих та непридатних до використання у сільському господарстві хімічних засобів захисту рослин; розширення мережі природно-заповідного фонду за рахунок створення нових об'єктів високої категорії заповідання. В представленій роботі відповідно до аналізу стану навколишнього природного середовища досліджено екологічні проблеми регіону та здійснено аналіз найважливіших екологічних питань, який показав, що одна з найактуальніших проблем Черкаської області – забруднення водних об'єктів стічними водами. У зв'язку з цим виникає потреба створення трансграничного кластеру, в чому серйозну допомогу може надати Асоціація ТПП Придніпров'я, яка, зважаючи на важливість та актуальність еколо-

гічних питань, запропонувала обрати кілька бізнес-проектів для їх реалізації в сфері збереження екоресурсів, наприклад, в галузі водопостачання та водовідведення в регіонах Придніпров'я. Забезпечення іміджу привабливості для притоку інвестицій потребує активізації власних можливостей регіону та потенційних резервів, визначення переваг, які існують в розвитку регіону. Вагому роль у ефективному міжнародному співробітництві відіграє ділова освіта, до складу заходів якої зокрема входять організація та проведення навчальних семінарів, практикумів, тренінгів, курсів. Актуальними сьогодні для розвитку міжнародних зв'язків визначені питання стимулювання розвитку туризму в містах і регіонах багатьох країн світу. Для збалансованого поєднання природних цінностей та інфраструктурних зручностей необхідно створити відповідний кластерний ланцюг, де мають бути поєднані об'єктивні причинно-наслідкові дії за категоріальним принципом. В Черкаській області на рівні державного менеджменту та місцевого регулювання в соціально-економічній сфері визначено пріоритетні напрямки та конкретні заходи для соціально-економічного й культурного розвитку краю. Проте, основою для плідного взаємовигідного співробітництва має стати поєднання інтересів інвестора з інтересами області та реалізації інтересів усіх адміністративно-територіальних одиниць регіону. Результати діагностики територіальних, природно-географічних умов розташування області, її екологічного, соціально-економічного стану можуть стати основою для складання SWOT-аналізу, запобігання екологічним ризикам, сприяння розвитку пріоритетних напрямів регіональної еколого-економічної політики, створення безпечних і привабливих соціально-екологічних проектів збалансованої діяльності. Черкащина – потенційно привабливий регіон для збалансованого розвитку, який дозволяє реалізовувати проекти різноманітних напрямків виробничо-господарської діяльності та сталого природокористування.

Список літератури:

1. Гринів Л. С. Екологічна економіка: Навчальний посібник. – Львів : «Магнолія 2006», 2010. – 358 с.
2. Система управління екологічними ризиками: наука і практика. – Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Київ : Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – 168 с.
3. Реймерс Н. Ф. Природопользование : Словарь-справочник. – М. : 1990. – 637 с.
4. Промисловий потенціал Черкаської області. Industrial Potential of Cherkasy Region. // Управління промисловості та розвитку інфраструктури Черкаської обласної державної адміністрації: ФОП Третяков О. М. – Черкаси : Інвестиційний форум «Черкащина – територія співпраці – 2012». – 2012. – 24 с.
5. Екологічний паспорт Черкаської області за 2012 р. // Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Черкаській області. – Черкаси, 2013. – 116 с.
6. ЧЕРКАЩИНА ІНВЕСТИЦІЙНА. INVESTMENT PROPOSALS OF CHERKASSY JBLAST. // Видання Головного управління інвестиційно-інноваційної політики, підприємництва та зовнішніх зв'язків Черкаської обласної державної адміністрації. – Черкаси : ОДА, 2012. – 56 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.oda.ck.ua.
7. Інформаційний бюлетень Черкаської торгово-промислової палати // Форум ділових новин ЧТПП: ЧТПП, серпень-вересень 2012 р., Черкаси. – 30 с. / Електронний ресурс www.cci.ck.ua/forum
8. <http://investforum.ck.ua>
9. Сайт ОДА в Черкаській області // Електронний ресурс www.oda.ck.ua.
10. Золота підкова. Туристична Черкащина запрошує / Управління культури і туризму Черкаської обласної державної адміністрації. Сектор туризму. – Черкаси, 2012. – 18 с.

11. Черкащина туристична. 5 сезонів. Touristic Cherkasy. 5 Seasons. // Головне управління інвестиційно-інноваційної політики, підприємництва та зовнішніх зносин Черкаської обласної державної адміністрації: БРАМА-УКРАЇНА Черкаси-2012. – 64 с.
12. [Електронний ресурс] www.invest-oda.ck.ua
13. [Електронний ресурс] www.tourcentre.ck.ua

Беляева С. С.

Государственная экологическая академия последипломного образования и управления

**ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ
ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ
РЕКРЕАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ЧЕРКАССКОЙ ОБЛАСТИ
В СЕГМЕНТЕ СБАЛАНСИРОВАННОГО РАЗВИТИЯ**

Резюме

Исследованы теоретические и прикладные аспекты сбалансированного развития для создания безопасных экологических условий и инвестиционной привлекательности рекреационных ресурсов Черкасской области. Проанализировано состояние окружающей среды в области и актуальные вопросы по ее улучшению. Предложено приоритетные направления усовершенствования и взаимодействия эколого-экономических и социально-экономических сегментов в развитии региона.

Ключевые слова: сбалансированное развитие, регион, область, экономическое развитие, экологическое состояние, туризм, рекреация, инвестиционный потенциал.

Belyaeva S. S.

National Academy of Environmental Education and Management

**ENVIRONMENTAL COMPONENT OF INVESTMENT ATTRACTION
OF THE RECREATIONAL POTENTIAL OF CHERKASY REGION
IN THE SEGMENT OF BALANCED DEVELOPMENT**

Summary

Investigated the theoretical and applied aspects of balanced development to create a safe environment and investment attractiveness of recreational resources of Cherkasy region. The state of the environment in the region and important issues for improvement. Proposed priorities for improvement and interaction of environmental and economic and socio-economic segments in the development of the region.

Key words: balanced development, region, area, economic development, environmental condition, tourism, recreation, investment potential.